

Registarski broj: 8227307272
Matični broj: 08673411
Šifra delatnosti: 91330
PIB: 101646533

Tel/fax: (+381 21) 469 616; 466 588,
466 911; 639 7626; 639 1266,
e-mail: office@ehons.org
www.ehons.org

**INICIJATIVA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA
ZA PREPOZNAVANJE VAŽNOSTI ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA
U OSTVARIVANJU PRAVA NA RAD OSOBA SA INVALIDITETOM**

Pravo na rad i zapošljavanje, kao jedno od osnovnih ljudskih prava, garantuje se osobama sa invaliditetom međunarodnim konvencijama, poveljama, strategijama i domaćim zakonodavstvom. Međunarodni dokumenti iz ove oblasti, čiji je Srbija potpisnik, obavezuju naše društvo, u moralnom i pravnom smislu, da urade sve što je moguće da osobe sa invaliditetom uživaju pravo na rad kao i bilo koji drugi članovi našeg društva. Pomenimo samo *Međunarodnu konvencija o pravima osoba sa invaliditetom* i *Revidiranu Evropsku socijalnu povelju* koje definišu pravo osobe sa invaliditetom da se zaposli i ostane u radnom odnosu. Zabranu diskriminacije u vezi sa zapošljavanjem i radnim odnosima i podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom deo su dva važna domaća zakona – *Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom* i *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom*.

U sferi ostvarivanja prava na rad, kao i u mnogim drugim sferama, socijalne i fizičke barijere ograničavaju mogućnosti osoba sa invaliditetom. Modifikacije i prilagođavanje na radnom mestu potrebni su da bi se osobama sa invaliditetom garantovalo uživanje i ostvarivanje prava na rad. Prepoznavanje i primena asistivnih tehnologija jedan je od načina da se to i obezbedi.

Pojam „asistivne tehnologije“ ima široko značenje. U kontekstu ove inicijative pod asistivnim tehnologijama podrazumevamo različita hardverska i softverska rešenja koja poboljšavaju kvalitet života osoba sa ograničenim sposobnostima kretanja i komunikacije i osoba sa senzornim i mentalnim oštećenjima. Kada ovako definišemo asistivne tehnologije, u njih spadaju elektronska pomagala, poput specijalnih tastatura, alternativnih komandi i pomoćnih sredstava za komunikaciju, kao i ergonomska pomagala i specijalni softveri. Ovakva moderna tehnička pomagala i prilagođeni softver omogućavaju postizanje optimalne samostalnosti i komunikacionih sposobnosti osoba sa invaliditetom kojima je ovakva oprema potrebna.

Razvoj informatičkog društva i karakter savremene ekonomije jasno ukazuju koliko je važno omogućiti korišćenje asistivnih tehnologija osobama sa invaliditetom kojima je ona potrebna. Zato je neophodno u praksi prepoznati ovakva hardverska i softverska rešenja u kontekstu razumnih adaptacija na radnom mestu i u radnom okruženju. No, asistivne tehnologije je moguće i potrebno uvesti još u obrazovnom procesu. Na taj način se mladim ljudima omogućava nesmetano korišćenje računarske tehnologije i omogućava se usvajanje veština neophodnih za kasnije zapošljavanje. Asistivne tehnologije omogućavaju korišćenje punih kapaciteta osoba sa invaliditetom, što je posebno važno prepoznati tokom procesa procene radne sposobnosti (naizgled postojeći problemi u komunikaciji i mobilnosti ovim tehnologijama mogu biti prevaziđeni). Zbog ograničenosti proizvodnje, asistivne tehnologije nisu jeftine i često je potreban njihov uvoz (posebno hardverskih rešenja) i pomoć države je neophodna. Mehanizmi poput zakonski regulisanog Budžetskog fonda za profesionalnu rehabilitaciju i podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom i, po potrebi, resursi u sklopu međunarodne saradnje treba u primerenoj meri da omogućuje dostupnost asistivnih tehnologija. Primeri dobre prakse u Srbiji pokazuju da je poželjno ulaganje i u domaće istraživačke kapacitete kako bi nešto od te opreme bilo proizvedeno ili razvijeno ovde ili, kao u slučaju softverskih rešenja, prilagođeno za naše jezičko područje.

Iz svih navedenih razloga, organizacije civilnog društva kao i druge ustanove i institucije koje podržavaju ovu inicijativu pozivaju nadležne da razmotre i usvoje kao svoju politiku sledeće preporuke:

- **Koristiti asistivne tehnologije u obrazovnim ustanovama, od najranijeg uzrasta. Obrazovanje je preduslov socijalne inkluzije i kasnijeg boljeg pozicioniranja osobe na tržištu rada.**
- **Upoznati stručnjake uključene u proces procene radne sposobnosti sa mogućnostima koje asistivne tehnologije pružaju. Ove tehnologije umanjuju jaz između različitih stepena i vrsta invaliditeta koji ne smeju da budu osnova za diskriminaciju prilikom zapošljavanja.**
- **Prepoznati u punoj meri asistivne tehnologije prilikom davanja podsticajnih sredstava države za adaptaciju radnog prostora.**
- **Podsticati korišćenje asistivnih tehnologija u procesu radnog osposobljavanja i rehabilitacije i u radnom procesu.**
- **Obezbediti kontinuiranu saradnju i učešće svih zainteresovanih strana (osoba sa invaliditetom, organizacija osoba sa invaliditetom, organizacija poslodavaca i organizacija radnika) u praćenju i proceni procesa otklanjanja barijera u radnom okruženju.**
- **Podržati istraživanja, unaprediti proizvodnju i promovisati dostupnost i upotrebu asistivnih tehnologija u cilju dalje integracije osoba sa invaliditetom na tržište rada.**
- **Pratiti tehnološke inovacije u oblasti asistivnih tehnologija i tome prilagođavati kreiranje politike olakšica u oblasti plaćanja uvoznih dažbina.**

Sledeće organizacije civilnog društva, ustanove i institucije podržavaju ovu Inicijativu:

- Ekumenska humanitarna organizacija (Novi Sad)
- Udruženje „Mali razvojni klub“ (Srpska Crnja)
- UG obolelih od cerebralne i dečije paralize Južno-bačkog okruga „Sunce“ (Novi Sad)
- Udruženje paraplegičara i kvadriplegičara Južno-bačkog okruga (Novi Sad)
- Udruženje distrofičara Južno-bačkog okruga (Novi Sad)
- Udruženje obolelih od multiple skleroze Južno-bačkog okruga „Multis“ (Novi Sad)
- Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama „Plava ptica“ (Kula)
- Udruženje obolelih od multiple skleroze Srema „Moj Srem“ (Inđija)
- Društveno preduzeće „DES“, preduzeće za profesionalnu rehabilitaciju (Novi Sad)
- Dom za decu i omladinu ometenu u razvoju „Veternik“ (Veternik)
- Društvo invalida za cerebralnu i dečiju paralizu „Sombor“ (Sombor)
- Udruženje građana „Humani Banat“ (Kikinda)
- Udruženje za podršku osobama sa psihofizičkim smetnjama „ZaJedno“ (Subotica)
- Škola za osnovno i srednje obrazovanje sa domom „Vuk Karadžić“ (Sombor)
- Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama (Novi Sad)
- Udruženje građana „Vera i svetlo“ (Bečej)
- Udruženje za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama „Biser“ (Srbobran)
- Udruženje građana „Okrilje života“ BMID (Novi Sad)
- Filijala UG „Okrilje života“ (Sečanj)
- Udruženje hraniteljskih porodica „Iskrica“ (Zaječar)
- Savez hranitelja Srbije „Više od porodice“
- Osnovna škola „Isa Bajić“ (Kula)
- Novosadsko udruženje studenata sa invaliditetom (Novi Sad)
- UG „Evo ruka“ (Zemun)
- Pokrajinski ombudsman
- Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova